

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	202
Land:	Etiopien
Kilde:	Landinfo.
Titel:	Etiopia: Fængselsforhold.
Udgivet:	6. november 2012
Optaget på baggrundsmaterialet:	18. december 2012

Temanotat

Etiopia: Fengselsforhold

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2012

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Temanotat **Etiopia: Fengselsforhold**

SUMMARY

The prison administration in Ethiopia is of a relatively recent date. In 1944, under the Emperor Haile Selassie, a prison administration was established through legislation.

The exact number of prisons is unknown, but there are an estimated 120 federal and regional prisons. In addition to this, there are prisons and detention centres connected to police stations, and on the *woreda* and *kebele* administrative levels.

No independent or international organisation has access to Ethiopia's prisons. That makes it difficult to know how many people who are detained. In 2010 it was estimated that 86 000 were imprisoned, but the figure is very uncertain. Usually women and men have separate prison facilities.

Landinfo's sources describe prison conditions as generally bad, with prisoners facing serious abuse and intimidation. Being whipped with wires and electrical cords and threats of being injected with HIV-infected blood are some of the methods used. Prisons are overcrowded, and there is a lack of food, water and medical treatment.

Training of prison staff is not satisfactory, and impunity for harassment against inmates is widespread.

SAMMENDRAG

Fengselsvesenet i Etiopia er av relativ ny dato. Det var først under keiser Haile Selassie, i 1944, at et eget fengselslovverk og et eget fengselsvesen ble etablert.

Nøyaktig hvor mange fengsler som eksisterer er ukjent, men det finnes noe over 120 føderale og regionale fengsler. I tillegg kommer fengsler og forvaringssteder knyttet til politistasjoner, og tilsvarende på *woreda*- og *kebele*-nivå.

Da ingen uavhengige eller internasjonale organisasjoner har tilgang til Etiopias fengsler, er det umulig å si sikkert hvor mange som er fengslet. I 2010 ble det anslått at ca. 86 000 var fengslet, men tallet er meget usikkert. Vanligvis soner kvinner og menn adskilt i fengslene.

Landinfos kilder beskriver forholdene i fengslene som meget kritikkverdige. Grov tortur og mishandling forekommer. Pisking med ståltråd og ledninger og trusler om å bli hiv-infisert, er noen av metodene som brukes. Fengslene er overfylt, og det er mangel på mat, vann og legebehandling.

Opplæringen av fengselsansatte er ikke tilfredsstillende, og straffefrihet for overgrep rettet mot innsatte er utbredt.

INNHold

1. Innledning	6
2. Oppbygging og administrasjon av fengselsvesenet	6
2.1 Bakgrunn	6
2.2 Juridisk rammeverk	7
2.2.1 Grunnloven.....	7
2.2.2 Straffeloven	8
2.2.3 Straffeprosessloven (Criminal Procedure Code)	8
2.3 Registreringsrutiner og inspeksjon	8
2.3.1 Registrering i regi av politiet	8
2.3.2 Registrering i regi av fengselet	9
2.3.3 Inspeksjon og kontroll av politistasjoner og fengsler.....	9
2.4 Fengselsvesenets relasjon til andre rettsinstanser	9
2.4.1 Politiet	9
2.4.2 Påtalemyndigheten	10
2.4.3 Domstolen	10
3. Fengsler	10
3.1 Struktur og organisering	10
3.2 Antall fengsler	10
3.3 Føderale fengsler	11
3.3.1 Nye føderale fengsler	11
3.4 Regionale fengsler	11
3.5 Mækelawi	12
4. Arrestasjoner og fengslede	12
4.1 Arrestasjoner.....	12
4.2 I varetekt på politistasjoner.....	12
4.3 Antall fengslede.....	13
4.4 Barn og kvinner i fengsel	13
5. Forhold i fengslene	13
5.1 Vold i fengslene.....	14
5.1.1 Seksualisert vold.....	15
5.2 Tilgang på mat, vann og helsetjenester.....	15
5.3 Besøk i fengslene.....	15
5.4 Praktisering av religion i fengsel	16

6. Fængselsansatte	16
6.1 Rekruttering og oplæring.....	16
6.2 Straffefrihet for overgrep i fængsler.....	17
7. Referanser.....	19

1. INNLEDNING

Ingen uavhengige etiopiske eller internasjonal organisasjoner har adgang til alle landets fengsler, fangeleire eller andre lokaliteter hvor personer holdes innesperret.

Tilgangen på offisiell informasjon om fengsler og fengselsvesenet i Etiopia er meget begrenset. Det gjør det svært vanskelig å si noe sikkert om hvordan fengslene og fengselsvesenet fungerer, eller om hvor mange som til enhver tid soner fengselsstraff, som sitter fengslet uten lov og dom, eller hvor mange politiske fanger det finnes (HRW 2012).

Det Internasjonale Røde Kors (ICRC) har besøkt statlige- eller regionale fengsler,¹ men på lik linje med alle andre internasjonale og lokale ikke-statlige organisasjoner har heller ikke de adgang til Etiopias føderale fengsler.

Siden 2010 har myndighetene i Etiopia trolig arrestert flere hundre medlemmer av opposisjonspartier, støttespillere av opposisjonen og andre. Det er få etiopiske menneskerettighetsorganisasjoner som systematisk kan granske og følge disse arrestasjonene (Rawlence 2012).

I 2009 implementerte Etiopia sivilsamfunnsloven (Charity and Societies Proclamation), som vanligvis kalles NGO-loven. Loven forbyr internasjonale ikke-statlige organisasjoner å arbeide med menneskerettigheter og demokratispørsmål. Den legger også sterke føringer på lokale NGOers virksomhet med menneskerettighetsspørsmål, da myndighetene setter begrensninger på deres mulighet til å motta utenlandske bidrag til sitt rettighetsbaserte arbeid (diplomatsk kilde 2009).

UN Committee Against Torture (2011) er bekymret over at lokale ikke-statlige organisasjoner og menneskerettighetsorganisasjoner som tidligere foretok fengselsbesøk og blant annet sørget for rettshjelp og assistanse til ofre for tortur og mishandling, i liten grad opererer som før NGO-lovens tid. Både FN og den franske menneskerettighetsorganisasjonen FIDH (2011) nevner spesielt Ethiopian Human Rights Council (EHRCO), Ethiopian Women Lawyers' Association (EWLA), Ethiopian Bar Association og Rehabilitation Centre for Victims of Torture in Ethiopia.

2. OPPBYGGING OG ADMINISTRASJON AV FENGSELS-VESENET

2.1 BAKGRUNN

Fengselsvesenet i Etiopia i moderne forstand er av relativt ny dato. Først i 1944, under keiser Haile Selassie, fikk landet et eget fengselslovverk (The Prison

¹ Etiopia består av ni regionale stater (Tigray, Afar, Somali, Amhara, Oromo, Benishangul-Gumuz, SNNP, Gambella og Harar) og to føderale bystater (Addis Abeba og Dire Dawa).

Proclamation 45/1944)² og et fengselsvesen ble etablert (Ministry of Capacity Building 2005).

Under Mengistu Haile Mariam og Derg-regimet ble fengselsvesenet nærmest neglisjert. Heller ikke etter Derg-regimets fall i 1991 har oppbygging av fengselsvesenet hatt prioritet, men ifølge Ministry of Capacity building (2005, s. 110) hadde regjeringen per 2005 besluttet å reformere fengselsvesenet.

I 2009 etablerte regjeringen regionale rettsråd (*justice forum*) i ulike deler av Etiopia for å utvikle og styrke koordineringen mellom justisdepartementet og den regionale sikkerhets- og fengselstjenesten i landet (U.S. Department of State 2011).

2.2 JURIDISK RAMMEVERK

Fengselslovverket fra 1944, som formelt sett fortsatt er i bruk, er, ifølge Ministry of Capacity Building (2005, s. 110), foreldet. Lovverkets 13 artikler dekker kun områder som har med etablering av fengsler, de innsattes eiendom og anskaffelser og straff. I praksis foregår reguleringen av vedtektene ved bruk av forskrift.

Enkelte av artiklene mistet sin betydning da grunnloven, straffeloven og kriminalloven ble implementert. Andre artikler, for eksempel artikkelen som har med straff å gjøre, er formelt fortsatt gyldig, men er i praksis tilsidesatt av *ad hoc*-vedtekter opprettet av fengselsadministrasjonen.

Et nytt utkast til Federal Prisons Commission Establishment Proclamation ble utarbeidet i 2003. Forordet slår tydelig fast hva som er fengselssystemets hovedfunksjoner: "...the custody, reformation and rehabilitation of prisoners in order to duly contribute their part in crime prevention" (Ministry of Capacity Building, 2005 s. 110).

I tillegg til de to nevnte proklamasjonene, kan det juridiske rammeverket til fengselsystemet utledes av ulike andre dokumenter som grunnloven, straffeloven og kriminalloven (Ministry of Capacity Building, 2005 s. 110).

2.2.1 Grunnloven

Grunnlovens § 52(2g) sier at fengselsvesenet skal være et middel til å opprettholde ro og orden.

I kapittel tre, som omtaler fundamentale rettigheter og friheter, er det flere bestemmelser som har særlig relevans for fengselsadministrasjonen – særlig for behandling av innsatte:

- § 14-16 garanterer den ukrenkelige og umistelige retten til liv og til den innsattes personlige sikkerhet. Unntak er gjort i forbindelse med dødsdom ved særlig alvorlige forbrytelser.

² Etiopiske lover ble under keiser Haile Selassie, som i dag, kunngjort ved proklamasjon. En proklamasjon er altså det samme som en lov. Under Haile Selassie ble loven godkjent av keiseren etter at lovens innhold var diskutert av parlamentets to kamre. Før 1931, da parlamentet ble etablert, ble nye lover avgjort og kunngjort av en eneveldig keiser. Keiseren var "valgt av Gud, og konge over alle konger i Etiopia". Keiseren hadde dermed uinnskrenket makt, blant annet til å innføre lover. Keiser Selassies opprettelse av parlamentet og kravet om drøfting i begge kamre før godkjennelse av keiseren selv, kan oppfattes som en begrensning i keiserens makt. Praksis viste at dette sjelden var tilfelle (Jembere 2012, s. 17, 165).

- § 17(2) understreker nødvendigheten av streng kontroll av fengselsadministrasjonen rundt fengslingens lovlighet.
- § 18 er særlig viktig for fengselsadministrasjonen og innsatte. Her forbys grusom, ubarmhjertig, umenneskelig eller nedverdiggende behandling av den innsatte. § 18(3) forbyr påtvunget arbeid, mens § 18(4a) derimot tillater alt arbeid som normalt kreves av innsatte, eller av personer som har fått betinget straff.
- § 19 beskytter de arrestertes rettigheter.
- § 20 beskytter rettighetene til personer som er tiltalt.
- § 21 beskytter rettighetene til personer i forvaring og straffedømte.
- § 36 skal sørge for at unge gjerningsmenn som henvises til forbedrings- eller rehabiliteringsinstitusjoner blir holdt adskilt fra voksne (Ministry of Capacity Building 2005, s. 110-111).

2.2.2 Straffeloven

Ifølge straffeloven er en strafferettslig ansvarlig ved fylte ni år. Straffeloven tilrettelegger for særskilt straff og straffeutmåling for unge overtridere (§ 161-173). Lovovertridere som er over 15 år, men under 18, prøves under den ordinære straffeloven, men i overensstemmelse med § 52 i straffeloven kan retten gi mildere straffer eller anvende særlig straff og straffeutmåling for barn.

Straff og straffeutmåling for voksne er uttrykt i § 105. Artikkelen gjelder vanlig fengsling, mens § 107 omhandler langtidsstraff, og § 128 internering. § 108 og § 111 inneholder instruksjoner som omhandler generelle bestemmelser rettet mot fengselsadministrasjonen angående fengsling og effektivering av fengselsstraff.

Straffelovens § 112 gir mulighet for å løslate en straffedømt på prøve etter at to tredjedeler av straffen er sonet, eller når en livstidsfange har sonet 20 år. For å bli løslatt på prøve, må den dømtes oppførsel under soning ha vært tilfredsstillende (Ministry of Capacity Building 2005, s. 112).

2.2.3 Straffeprosessloven (Criminal Procedure Code)

Straffeprosessloven omhandler blant annet arrestasjon i forkant av varetektsfengsling. Loven gir retten myndighet til å bestemme om en mistenkt skal løslates ved kausjon eller varetektsfengsles. En fengslingsbegjæring kan i hvert enkelt tilfelle utstedes skriftlig for 14 dager. Loven begrenser ikke eventuell forlengelse, og krever at enhver arrestasjon skal skje i henhold til lover som omhandler fengsling (Ministry of Capacity Building 2005, s. 112).

2.3 REGISTRERINGSRUTINER OG INSPEKSJON

2.3.1 Registrering i regi av politiet

Registrering av mistenkte som er tatt i forvaring gjøres for hånd i en registreringsbok. Personalia registreres (navn, adresse og påstått lovbrudd), sammen med dato og tidspunkt for arrestasjonen, og registreringsnummer og navn på

ansvarlig politibetjent. I tillegg skal også dato og tidspunkt for løslatelse, eventuelt overføring til fengsel, registreres.

Kriminelle som gjentatte ganger har begått ulovlige handlinger, fotograferes. Politiet opererer med ulike registreringsbøker, blant annet en for registrering av rapporter og en for daglige registreringer. I den siste noteres for eksempel tidspunkt for når noen skal overføres til sykehus. Det er også egen bok for registrering av dokumenter relatert til selve etterforskningen av saken (Ministry of Capacity Building 2005, s. 117).

2.3.2 Registrering i regi av fengselet

En rettskjennelse som gir hjemmel for fengsling, kreves før fengselet aksepterer noen som innsatt. Rettskjennelsen arkiveres i den innsattes personlige saksmappe. Biografiske data som kjønn, alder og sivilstatus registreres. Basisdata om den innsatte registreres på forsiden av saksmappen. Mappen inneholder også data om høyde og vekt, men gir ikke opplysninger om den innsattes helsetilstand. (Relevant informasjon om helseforhold oppbevares ved fengselets klinikk.) Personlige eiendeler som oppbevares av fengselet i tiden vedkommende er fengslet, er registrert i personens saksmappe.

Er en innsatt fengslet flere ganger, kan vedkommende bli registeret som vaneforbryter. Denne informasjonen anses som viktig for en eventuell løslatelse på prøve (Ministry of Capacity Building 2005, s. 117).

2.3.3 Inspeksjon og kontroll av politistasjoner og fengsler

Lederen ved en politistasjon er ansvarlig for forholdene for de arresterte på stasjonen. Lederen står igjen ansvarlig overfor sone-kommandanten.³

Tidligere ble fengslene og politistasjonene inspisert av påtalemyndigheten. Dette skjer fortsatt ved enkelte av fengslene, men påtalemakten har ingen myndighet over stasjonsledelsen (Ministry of Capacity Building 2005, s. 117).

2.4 FENGSELSVESENETS RELASJON TIL ANDRE RETTSINSTANSER

2.4.1 Politiet

Det er uklart om det er noen kommunikasjon mellom politiet og varetekstfengslene. Det gjør situasjonen for varetekstfanger ved politistasjonene og prosedyrer ved eventuell overføring til varetekstfengslene vanskelig. Avgjørelser og kriterier for overføring til varetekstfengsel er uklar. Straffeprosessloven sier ingen ting om hvor en mistenkt skal holdes innesperret fram til rettssaken begynner. Vanlig praksis er at den mistenkte sitter i varetekt på politistasjonen til etterforskningen er avsluttet og saken kommer for retten (Ministry of Capacity Building 2005, s. 120).

³ Etiopias ni regionale stater er delt inn i administrative soner, som igjen består av en rekke distrikter (*woredaer*).

2.4.2 Påtalemyndigheten

Det er ikke entydig om påtalemyndigheten kan innsisere fengsler og politistasjoner regelmessig. Det er ingen gjennomført praksis. I noen tilfeller gjøres det, i andre ikke (Ministry of Capacity Building 2005, s. 120).

2.4.3 Domstolen

Straffeprosessloven sier at varetektsfengslede skal framstilles for domstolen hver 14. dag for eventuell forlengelse av varetekt.

Forflytning av varetektsinnsatte til og fra domstolen later til å skape vanskeligheter mellom fengselsvesenet og domstolen., Det eksisterer et etterslep av uavklarte varetektssaker (Ministry of Capacity Building 2005, s. 120).

3. FENGSLER

3.1 STRUKTUR OG ORGANISERING

Siden 2001 står departementet for føderale forhold ansvarlig for de føderale fengslene, det vil si den føderale fengselsadministrasjonen og den føderale politikommisjonen. Departementets oppgave er tredelt:

- Utarbeide retningslinjer og bygge kompetanse for å forsterke og effektivisere det føderale politiet og fengselsvesenet.
- Sørge for tilpasset støtte til regionenes politi og fengselsvesen.
- Utvikle og styrke koordineringen mellom det føderale og det regionale nivået.

I henhold til grunnlovens §§ 51-52 har hver enkelt region et selvstendig ansvar for å organisere og administrere sine fengsler på sin egen måte, så lenge dette samsvarer med bestemmelsene i grunnloven (Ministry of Capacity Building 2005, s. 113).

3.2 ANTALL FENGSLER

Ifølge International Centre for prison Studies (u.å.) eksisterer det totalt 123 føderale og regionale fengsler i Etiopia.

I tillegg finnes det en rekke uoffisielle fengsler i hele landet, blant annet i Dedessa, Bir Sheleko, Tolay, Hormat, Blate Tatek, Jijiga, Holeta og Senkele. De fleste ligger i militærleire (U.S. Department of State 2011). Det er kjent at fengsler også eksisterer på sone-, *woreda*- og på *kebele*-nivå.⁴

⁴ *Woreda* og *kebele*. *Woreda* er amharisk og betyr distrikt. *Kebele* er amharisk og betyr direkte oversatt hushold. Men *kebele* kan også bety nabolag eller bydel, og brukes om by- og kommuneadministrasjonen.

3.3 FØDERALE FENGSLER

Ministry of Capacity Building (2005, s. 113) opplyser at det finnes to føderale fengsler i landet, ett i Addis Abeba og ett i Dire Dawa, med filialer i Zeway, Showa Robit og Kaliti.⁵ I en avisartikkel fra Addis Fortune (Mesfin 2011) opplyses at det finnes fire, mens både International Centre for Prison Studies (u.å.) og U.S. Department of State (2011) opererer med tre. (Det ulike antallet føderale fengsler i de ulike kildene kan skyldes uklarheter i den formelle strukturen, siden noen føderale fengsler er filialer av andre.)

Ministry of Capacity Building lokaliserer fengslene til:

- Showa Robit (Amhara-regionen), 225 km nord for hovedstaden Addis Abeba
- Zeway (Oromia-regionen), 123 km sør for hovedstaden.
- Dire Dawa, 515 km øst for hovedstaden.
- Addis Abeba.
- Kaliti (utenfor Addis Abeba).

De føderale fengslene ble bygd på 1950-tallet, og er i meget dårlig forfatning. Alle er av typen hvor mange innsatte deler celle (Mesfin 2011).

Den føderale fengselsadministrasjonen (FPA) er ansvarlig for de føderale fengslene (Mesfin 2011). FPA er, som nevnt, administrativt underlagt departementet for føderale forhold (Ministry of Capacity Building 2005, s. 112; International Centre for Prison Studies u.å.).

3.3.1 Nye føderale fengsler

Den føderale fengselsadministrasjonen skal ha undertegnet en Memorandum of Understanding (MOU) med departementet for byutvikling og utbygging om bygging av fire nye fengsler. Fengslene skal etter planen bygges i tilknytning til allerede eksisterende føderale fengsler. Totalt skal de nye fengslene kunne romme 18 000 innsatte (Mesfin 2011).

3.4 REGIONALE FENGSLER

Det er ca. 120 regionale fengsler. Hver region er ansvarlig for sine regionale fengsler.

I regionen SNNP (Southern Nations Nationalities and Peoples) er det 22 fengsler. Amhara-regionen har 30, og Oromia-regionen 32 fengsler. Av Oromias 32 fengsler er 14 sone-fengsler, og i tillegg har regionen 18 fengsler på *woreda*-nivå (Ministry of Capacity Building 2005, s. 114).⁶

⁵ Det går ikke fram av kilden hvilket av de to overordnede føderale fengslene de ulike filialene er underlagt.

⁶ Det er ikke kjent hvor mange fengsler som eksisterer i de andre regionene. Det er heller ikke kjent hvor mange nye regionale fengsler som er bygd, eventuelt lagt ned, etter 2005.

3.5 MAEKELAWI

Maekelawi er det føderale politiets hovedkvarter for etterforskning (U.S. Department of State 2011). Det er formelt sett ikke et fengsel, men det er likevel ikke uvanlig at Maekelawi omtales som et fengsel, da personer holdes i varetekt der over tid.

Personer som arresteres for særlig alvorlig kriminalitet, inkludert politiske dissidenter, er vanligvis internert ved Maekelawi. En rekke medlemmer av opposisjonen og journalister, inkludert Andualem Arage og Eskinder Nega,⁷ har vært internert ved Maekelawi (Amnesty International 2011, s. 24).

4. ARRESTASJONER OG FENGSELEDE

4.1 ARRESTASJONER

Til tross for at grunnloven forbyr vilkårlige arrestasjoner og fengsling, skjer det. Personer fengsles uten lovhjemmel og nektes tilgang til juridisk rådgivning og/eller familie. Dette skjer særlig i fjerntliggende områder. Grunnloven og straffeloven krever at anholdte skal stilles for retten og tiltales innen 48 timer. Generelt blir dette kravet ikke overholdt (U.S. Department of State 2011).

FNs antitorturkomité (UN Committee Against Torture 2011, s. 45) viser til rapporter om at personer forsvinner, at det er utbredt bruk av arrestasjoner uten hjemmel, og at det skjer tilfeldig og langvarig fengsling av personer tilknyttet blant annet opposisjonen. FN-komiteen hevder også at arrestasjon uten lovhjemmel og mangelen på bruk av rettssystemet kan føre til bruk av tortur og mishandling.

4.2 I VARETEKT PÅ POLITISTASJONER

Ifølge Ministry of Capacity Building (2005, s. 116) tilhører formelt politistasjonene ikke fengselsadministrasjonen, men huser ofte samme slags innsatte som varetektsfengslene eller vanlige fengsler. Departementet for føderale saker er ansvarlig for fengslene, for politiet og for hvordan politiet behandler personer i varetekt.

Ifølge straffeprosessloven har retten myndighet til å bestemme om en mistenkt skal varetektsfengsles eller løslates mot kausjon. Hvis retten bestemmer varetektsfengsling, gjelder den, som tidligere nevnt, for 14 dager med ubegrenset mulighet for forlengelser med ytterligere 14 dager av gangen – helt til etterforskningen avsluttes. Om varetektsfengslingen skal skje ved politistasjonen eller i fengsel sier straffeprosessloven intet om. I praksis vil vanligvis den mistenkte sitte i varetekt ved politistasjonen til etterforskningen er avsluttet. Fengslene hvor personer holdes i varetekt er vanligvis overfylte. De overfylte fengslene, kombinert med lang etterforskningstid, fører til at mistenkte sitter relativt lang tid på politistasjoner – som ikke er utstyrt for å huse innsatte for mer enn noen få dager av gangen. Etterforskningen kan ta flere måneder (Ministry of Capacity Building 2005, s. 194).

⁷ Se Landinfo 2012 for mer informasjon.

4.3 ANTALL FENGSELEDE

Da ingen uavhengig eller internasjonal organisasjon – heller ikke det internasjonale Røde Kors – har adgang til alle Etiopias ulike fengsler og interneringssteder, er det i praksis umulig å si noe sikkert om hvor mange fengslede det er, og forholdene de innsatte lever under (HRW 2012).

Ifølge U.S. Department of State (2012) satt det ved utgangen av 2010 anslagsvis 86 000 fengslet i landet.

International Centre for Prison Studies (u.å.) oppgir totalt 112 361 fengslede for året 2009-10. ICPS bruker Central Statistics Agency of Ethiopia (2011) som kilde.⁸ 13 168 var i føderale fengsler. 2627 var idømt livstidsdommer, og 326 dødsstraff. Ifølge ICPS (2009) var det ca. 80 000 innsatte i 2007.

Ifølge Ministry of Capacity Building (2005, s. 113) var det totalt ca. 6600 innsatte ved de fire føderale fengslene i 2005. Tilnærmet 600 av disse skal være tidligere medlemmer av Derg-regimet. Samme år var det mellom 55 000 og 60 000 innsatte i de regionale fengslene. Det er ukjent hvor mange som satt i varetekt (Ministry of Capacity Building 2005, s. 114).

International Centre for Prison Studies opplyser i én rapport (2008) at de ikke har tilgang på informasjon over antall personer som sitter i varetekt eller er fengslet uten lov og dom. Til tross for det hevder de i en annen rapport (u.å.) at 14 % sitter i varetekt.

4.4 BARN OG KVINNER I FENGSEL

Av totalt ca. 86 000 innsatte i 2010 var 2474 kvinner, og 546 var barn fengslet sammen med sine mødre.

Av de totalt 13 168 som var fengslet i føderale fengsler i 2009-10, var 1142 kvinner (International Centre for Prison Studies u.å.). Dette er en økning på 29,8 % fra foregående år (Mesfin 2011).

Mindreårige satt av og til fengslet sammen med voksne som ventet på dom. Ifølge § 53 i straffeloven skal ikke barn (mellom 9 og 15 år) bli holdt i forvaring sammen med voksne gjerningsmenn.

Vanligvis soner kvinner og menn adskilt i fengslene (U.S. Department of State 2012).

5. FORHOLD I FENGSELENE

Forholdene i de føderale og regionale fengslene er ikke tilfredsstillende sett opp mot internasjonale standarder. Bygningene er i dårlig forfatning, og sanitære og hygieniske forhold er ikke bra (Ministry of Capacity Building 2005, s. 116).

⁸ Det er problematisk å bruke Central Statistics Agency som kilde for totalt antall fengslede i Etiopia, siden etaten kun viser til innsatte i føderale og regionale fengsler, og ikke sier noe om dem som sitter i varetekt andre steder.

5.1 VOLD I FENGSELENE

Til tross for at Etiopias lovverk forbyr bruk av tortur og mishandling, finnes det troverdige rapporter som hevder at sikkerhetsansvarlige fysisk mishandler innsatte. President for partiet Ethiopian National Unity Party (ENUP), Zerihun Gebre-Egziabher, og journalisten Woubishet Taye skal for eksempel begge ha blitt torturert etter at de ble arrestert sammen med ni andre i juni 2011 (U.S. Department of State, 2012).

Flere som ble arrestert i april 2009, beskyldt for å være tilknyttet Ginbot 7, hevder de fikk rå fysisk behandling og ble torturert i forbindelse med varetektsfengsling (U.S. Department of State 2011). Ifølge diplomatiske kilder utøves vold i fengslene i særlig grad i forbindelse med varetekt før domfellelse (diplomatiske kilder 2012).

Global Alliance Against Torture in Ethiopia offentliggjorde desember 2010 en amhariskspråklig rapport de hevder er bygger på vitnemål fra politifolk og fengselsansatte. Rapporten viser til bruk av tortur og mishandling, blant annet i Maekelawi (Ethiomeia 2010).

Ifølge U.S. Department of State (2011) beskriver samme rapport en rekke grusomheter begått mot innsatte, blant annet:

- pisking med ståltråd, rettet mot hode og føtter
- personer er blitt bakbundet liggende på bakken, med bind for øynene og en person med militærstøvler stående på brystet
- hengt med hodet ned
- torturert nakne med bind for øynene
- slått med ledninger
- truet med å stikkes med sprøyter med HIV-infisert blod
- rasistiske utsagn om etnisk tilhørighet

Politiske ledere innenfor opposisjonen sier at det skjer hyppig og systematisk mishandling av deres medlemmer. UN Committee Against Torture (2011) viser til gjentatte beskyldninger rettet mot blant annet fengselsansatte om at politisk opposisjonelle, studenter og personer som det hevdes er terrorister og støttespillere til OLF og ONLF⁹ utsettes for mishandling og tortur. FN hevder at dette forekommer med samtykke fra ansvarlige i politiet, i fengslene, i militærbaser eller ved uoffisielle hemmelige fangeleire og fengsler.

En rekke innsatte ved Maekelawi og andre "utradisjonelle forvaringssteder"¹⁰ hevder med stor grad av troverdighet, og hver for seg, at de har blitt torturert. Torturen har skjedd under varetekt, og for å tvinge fram mulige tilståelser før eventuell rettssak. Det hevdes at tortur er vanlig praksis ved Maekelawi (U.S. Department of State 2012; HRW 2012).

⁹ OLF: Oromo Liberation Front, ONLF: Ogaden National Liberation Front.

¹⁰ Med "utradisjonelle forvaringssteder" menes trolig mindre fengsler, forvaringssteder og politistasjoner som finnes blant annet på *woreda*- og *kebele*-nivå

Det er flere rapporter som hevder at anholdtes rettigheter ikke overholdes ved Maekelawi, og at tortur brukes regelmessig (Amnesty International 2011, s. 24). I 2011 ble 114 medlemmer av den politiske opposisjonen og journalister arrestert. De ble innledningsvis fengslet ved Maekelawi hvor de ble nektet rettigheter de har i henhold til etiopisk og internasjonal rett (Amnesty International 2011, s. 5).

Amnesty International (2012) hevder at innsatte blir grovt mishandlet også i uoffisielle fengsler og fangeleire.

Kilder Landinfo traff i forbindelse med tjenestereise til Etiopia i 2012 hevdet at vold og tortur nok forekom i fengslene, spesielt i forbindelse med varetekt, men at volden trolig var spontan og ikke systematisk (diplomatiske kilder 2012).

5.1.1 Seksualisert vold

Ifølge kommunikasjonsansvarlig i Antirasistisk Senter, Rune Berglund Steen (e-post 2012) finnes det flere eksempler på at menn har vært utsatt for tortur av kjønnsdelene, og at denne form for tortur i særlig grad har vært rettet mot personer tilhørende OLF. Berglund Steen forteller også om kvinner som har opplevd seksualisert vold, blant annet voldtekt gjennomført av politiet, eller i fengsel gjennomført av flere tjenestemenn.¹¹

5.2 TILGANG PÅ MAT, VANN OG HELSETJENESTER

Soningsforholdene i fengsler og under varetekt er langt fra tilfredsstillende. I enkelte tilfeller er forholdene livstruende. Fengslene er overfylt. Myndighetene bistår med ca. 8 birr (kr. 2,50) per person per dag for å dekke utgifter til mat, vann og helse. Mange innsatte får brakt mat daglig fra egen familie eller får mulighet til å kjøpe mat fra lokale leverandører.

Legebehandling er sjelden i føderale fengsler, og tilnærmet ikke-eksisterende i regionale fengsler. Mange har alvorlige helseproblemer, men får ikke nødvendig behandling. I Kaliti-fengselet skal en italiensk statsborger ha omkommet – angivelig på grunn av dårlig helsestell.

Mangel på vann skaper uhygieniske forhold, og flertallet av de innsatte mangler egnede hygieneartikler (U.S. Department of State 2011).

Den svenske journalisten Johan Persson som ble fengslet i Etiopia i 2011 (CPJ 2011), og frigitt i 2012 etter å ha sonet 400 dager av en dom på 11 år, opplyser at Kaliti-fengslet i Addis Abeba var skittent, at det var dobbelt så mange innsatte som det er kapasitet til, at det var mangel på vann og veldig varmt. Det var også rotter og lopper der, har han fortalte til BBC (2012).

5.3 BESØK I FENGSELENE

Vanligvis tillates besøk, men i visse tilfeller er antall besøk begrenset til kun noen få per år.¹² Enkelte innsatte som er tiltalt for terrorvirksomhet, får ikke motta besøk (U.S. Department of State 2012).

¹¹ Det er ikke kjent hvor utbredt seksualisert vold i fengslene er.

¹² Kilden presiserer ikke hva de innsatte som møter slike restriksjoner er dømt for, eller konkret antall besøk.

Det internasjonale Røde Kors besøkte regionale fengsler i 2011. Verken Røde Kors, andre internasjonale og ikke-statlige organisasjoner har fått anledning til å besøke de føderale fengslene. (Innsatte som er dømt eller tiltalt for forbrytelser mot nasjonal sikkerhet sitter i føderale fengsler.) Heller ikke fengsler i Somali-regionen kan besøkes.

De regionale fengslene tillot besøk av ikke-statlige organisasjoner, men uten at noen tredje part var tilstede.

Den etiopiske organisasjonen Justice for All-Prison Fellowship Ethiopia (JFA-PFE), som samarbeider med landets myndigheter, får besøke fengslene i landet - også føderale fengsler. JFA-PFE driver forsøksfengsler i Adama og Mekele, og disse skal ha betydelig bedre forhold for de innsatte enn andre fengsler.

Vanligvis har heller ikke diplomater/ambassadeansatte tilgang til fengslene i tilfeller hvor egne borgere er arrestert (U.S. Department of State 2012).

I forbindelse med fengslingen av to svenske journalister i 2011 fikk representanter for svenske myndigheter besøke de fengslede regelmessig (diplomatisk kilde, 2012).

5.4 PRAKTISERING AV RELIGION I FENGSEL

Innsatte får vanligvis praktisere sin religion. Dette kan variere fra fengsel til fengsel, men også fra avdeling til avdeling i ett og samme fengsel. Det er vanligvis fengslets ledelse som bestemmer og tar avgjørelsen om religionsutøvelse i fengslet skal kunne gjennomføres (U.S. Department of State 2012).

6. FENGSELSANSATTE

6.1 REKRUTTERING OG OPPLÆRING

Det føderale politiet sørger for at fengselsadministrasjonen får tilført egne fengselspolitifolk, og bistår fengselsadministrasjonen i opplæring av personell på høyere nivå. I motsetning til opplæring for politiet ved fengslene, eksisterer det, ifølge Ministry of Capacity Building (2005, s. 115-116), ingen opplæring utenom "on the job training" for sivilt ansatte i fengslet.

Mens etterforskningen pågår, holdes vanligvis mistenkte og siktede seg i varetekt politistasjonen. Vanlig politi bevokter dem som er i varetekt ved politistasjonen, uten at de har fått noen form for spesialopplæring for å utføre denne oppgaven. Politiet i fengslene har derimot fått spesialopplæring for å håndtere varetektsfengslede.

Opplæring av politi i fengslet foregår på tre nivåer:

- Opplæring for de som knyttes til fengslene på regionalt nivå skjer ved politiskoler som gir grunnopplæring og det som benevnes spesialiserte programmer på lavere nivå.

- Politi som knyttes til det føderale fengselspolitiet får grunnopplæring på et eget føderalt treningssenter ved Aleltu.¹³
- Opplæring av politibefal og -konstabler på føderalt og regionalt nivå blir gitt ved politiskolen rett utenfor Addis Abeba.

Opplæring av høyere politi- og fengselsoffiserer på føderalt og regionalt nivå skjer ved politihøyskolen (Ethiopian Police College).

Opplæring av fengselspoliti på lavere grad enn offiser gjennomfører opplæring ved Aleltu opplæringssenter. Opplæringen pågår i seks måneder over totalt 820 timer, og studentene bor ved senteret under opplæringen. Opplæringen gis i følgende fag:

- Lovverk (grunnloven, straffeloven og straffeprosessloven), forskrifter og vedtekter (51 timer).
- Personaladministrasjon.
- Etterforskning og forebygging (170 timer).
- Fysisk fostring, personlig sikkerhet og selvforsvar (274 timer).
- Bruk av skytevåpen.
- Samfunnsfag, rehabilitering og psykologi (38 timer).
- Rådgivning (34 timer).
- Ulike typer narkotika.
- Brannslukning og forebygging.
- Etiopias historie.
- Geografi.
- Korrupsjon og etiske retningslinjer (code of conduct) (21 timer)
- Førstehjelp.

6.2 STRAFFEFRIHET FOR OVERGREP I FENGSLER

Straffefrihet er et alvorlig problem. Ifølge U.S. Department of State (2011), er det svært sjelden at myndighetene publiserer resultatet av etterforskning av misligheter gjort av lokale sikkerhetsansatte.

FNs Committee Against Torture (2011) er;

deeply concerned at numerous consistent reports about the State party's persistent failure to investigate allegations of torture and prosecute perpetrators, including members of ENDF¹⁴ and military or police commanders. In this regard, it notes the absence of information on cases where soldiers and police or prison officers were prosecuted, sentenced or subjected to disciplinary sanctions for having committed acts or torture or ill-treatment.

¹³ Aleltu er en *woreda* i Oromia-regionen, ca. 40 km utenfor Addis Abeba.

¹⁴ Ethiopian National Defence Force.

I 2009 ble 444 ansatte, inkludert offiserer på høyt nivå, avskjediget av politikommisjonen i Addis Abeba på grunn av deltagelse i alvorlig kriminalitet – blant annet ran, voldtekt og tyveri. Siden arrestasjonene har det ikke vært noen utvikling i saken (U.S. Department of State 2011).

7. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Amnesty International (2011, 16. desember). *Ethiopia: Dismantling dissent: Intensified crackdown on free speech in Ethiopia*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <http://www.amnesty.org/en/library/asset/AFR25/011/2011/en/368804d9-61cb-417a-842e-bbd246761903/afr250112011en.pdf> [lastet ned 22. mai 2012]
- Amnesty International (2012, mai). *Annual Report 2012*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <http://amnesty.org/en/region/ethiopia/report-2012> [lastet ned 21. september 2012]
- BBC (2012, 16. oktober). Swedish journalists tell of time in Ethiopia jail. *BBC*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-19960209> [lastet ned 18. oktober 2012]
- Central Statistics Agency of Ethiopia (2011). *Law and order 2011*. Addis Abeba: Central Statistics Agency of Ethiopia. Tilgjengelig fra http://www.csa.gov.et/index.php?option=com_rubberdoc&view=doc&id=419&format=raw&Itemid=606 [lastet ned 4. oktober 2012]
- CPJ, dvs. Committee to Protect Journalists (2011, 8. desember). *Annual Prison Census 2011 – Ethiopia*. New York: CPJ. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f0420ad28.html> [lastet ned 18. mai 2012]
- Ethiomedia (2010, 22 desember). Maekelawi: the prison in hell. *Ethiomedia*. Tilgjengelig fra <http://ethiomedia.com/augur/4299.html> [lastet ned 3. oktober 2012]
- FIDH, Fédération internationale des ligues des droits de l'homme (2011, mai). *Situation of Human Rights Defenders - Ethiopia*. Paris: FIDH. Tilgjengelig fra http://www.fidh.org/-Ethiopia-?id_mot=813 [lastet ned 22. september 2012]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2012, 22. januar). *World Report 2012 – Ethiopia*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f2007de28.html> [lastet ned 4. oktober 2012]
- ICPS, dvs. International Centre for Prison Studies (2008, januar). *World Pre-Trial/Remand Imprisonment Population*. London: ICPS. Tilgjengelig fra <http://www.prisonstudies.org/info/downloads/WPTRIL.pdf> [lastet ned 12. september 2012]
- ICPS (2009, januar). *World Prison Population List*. London: ICPS Tilgjengelig fra http://www.prisonstudies.org/info/downloads/wppl-8th_41.pdf [lastet ned 5. oktober 2012]
- ICPS (u.å.). *Country: Ethiopia*. London: ICPS. Tilgjengelig fra <http://www.prisonstudies.org/info/worldbrief/wpbcountry.php?country=19> [lastet ned 12. september 2012]

- Jembere, A. (1997). *An introduction to the Legal History of Ethiopia 1434-1974*. Addis Abeba: Shama Books.
- Landinfo (2012, 20. august). *Etiopia: Partiet Ginbot 7*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/2132/1/2132_1.pdf [lastet ned 31. oktober 2012]
- Mesfin, M. (2011, 20. november). Ethiopia: Administration to Contract Four Prisons at a Cost of 192 Million Br. *Addis Fortune*. Tilgjengelig fra <http://allafrica.com/stories/201111091555.html> [lastet ned 22. mai 2012]
- Ministry of Capacity Building (2005, februar). *Comprehensive Justice System Reform Program. Baseline study report*. Addis Abeba: Federal Democratic Republic of Ethiopia. Tilgjengelig fra <http://www.cilc.nl/uploads/CILC%20Ethiopia%20D%2005-0103.pdf> [lastet ned 22. mai 2012]
- Rawlence, B. (2012, 18. mai). The Ethiopian Enigma. *The Huffington Post*. Tilgjengelig via Human Rights Watch <http://www.hrw.org/news/2012/05/18/ethiopian-enigma> [lastet ned 22. mai 2012]
- UN Committee Against Torture (2011). *Report of the Committee against Torture Forty-fifth session (1–19 November 2010) Forty-sixth session (9 May–3 June 2011)*. New York: United Nations Committee Against Torture. Tilgjengelig fra <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/docs/A.66.44.pdf> [lastet ned 18. Mai 2012]
- U.S. Department of State (2011, 8. april). *2010 Country Reports on Human Rights Practices – Ethiopia*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4da56dca96.html> [lastet ned 18. mai 2012]
- U.S. Department of State (2012, 24. mai). *2011 Country Reports on Human Rights Practices – Ethiopia*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/country,,,ETH,,4fc75aa0c,0.html> [lastet ned 14. august 2012]

Muntlige kilder:

- Rune Berglund Steen, kommunikasjonsansvarlig ved Antirasistisk Senter. E-post 11. mai 2012..
- Diplomatiske kilder. Samtaler i Etiopia mars 2012.
- Diplomatsk kilde. Samtale i Etiopia mars 2012, e-post 2009.